

سفالگری

وزارت کار و امور اجتماعی - معاونت اشتغال - فروردین ۱۳۷۴

مقدمه:

به اعتقاد اکثر محققان زادگاه هنر سفالگری که یکی از قدیمیترین فعالیتهای بشری است، در ایران بوده است. تاریخ سفال از یافته‌های باستانی به ۱۰ تا ۱۲ هزار سال می‌رسد، البته سازنده‌های اولیه این سوالها از کوره و چرخ سفالگری استفاده نمی‌کردند و ظروف خود را در کنار آتشی که برای پخت و پز استفاده می‌شده، می‌پختند. نشانه‌های استفاده از کوره در شش هزار سال پیش از میلاد دیده شده و چرخ سفالگری از نوع ساده آن در سه هزار و پانصد سال قبل از میلاد مورد استفاده قرار گرفته است. نخستین سفالهای منقوش نیز متعلق به هزاره پنجم پیش از میلاد می‌باشد.

مراحل انجام کار:

مراحل انجام ساخت يك نمونه کاسه سفالي به شرح ذیل می‌باشد:

الف) تهیه خاک رس:

- ◀ الك کردن خاک رس: با الك ماسه، شن و سنگ را از خاک رس جدا می‌کنیم.
 - ◀ شستشوي خاک رس در حوضچه: مقداري آب روي خاک رس الك شده مي ريزيم تا خاک ته نشين شده سپس آب روي آن را بيرون ريخته و اصطلاحاً آن را مي شويم.
 - ◀ مخلوط کردن خاک رس با آب: خاک رس را با آب به اندازه اي مخلوط مي كنيم كه حالت دوغ آبي غليظ پيدا كند.
 - ◀ ورز دادن گل رس: گل رس (خاک رس دوغ آب غلیظ) را با دست ورز مي دهيم (ورز: گل رس را میان دو دست گرفته و اصطلاحاً ماساژ مي دهيم).
- نتیجه تمام اعمال فوق باعث بدست آمدن گل سفال می‌شود.

ب) ساخت کاسه سفالي: چرخ سفالگری را بکار انداخته و گل را به اندازه لازم روي صفحه مدور چرخ سفالگری مي گذاريم و گل در وسط اين صفحه شروع به چرخيدن مي كند، با حرکت انگشتان، گل مذکور را به شكل مخروطي در مي آوريم تا حبابهاي هوا از آن خارج شده، سپس گل را بصورت استوانه در آورده و با چرخش چرخ سفالگری و حرکات دست در داخل کار بتدریج کاسه سفالي شکل مي‌گیرد. پس از شکل‌گیری کاسه سفالي با حرکت انگشتان يك دست در داخل کاسه مذکور، شکل نهایی را به آن مي دهيم کاسه سفالي شکل گرفته شده را از روي صفحه چرخ مذکور برداشته و در روي يك سطح صاف و در يك فضاي سرپوشيده به مدت ۴۸ ساعت قرار مي دهيم تا خشك شود.

پس از مدت مذکور با استفاده از ابزار تراش (كاردك) و يا يك وسيله تيز مانند چاقو) زوائد کاسه را مي تراشيم و در پايان اين مرحله کاسه سفالي خام تهیه شده است کاسه سفالي خام تراش داده شده با توجه به رطوبت هوا وضخامت آن به مدت ۴ تا ۵ روز نیاز به ماندن در فضاي سرپوشيده دارد که پس از خشك شدن کاسه آنرا در حرارت ۹۰۰ تا ۱۰۰۰ درجه سانتیگراد قرار مي دهيم تا عمل پخت انجام شده که به این نوع پخت سفالگران اصطلاحاً پخت بیسکویتي می‌گویند.

در انتهای کار کاسه سفالي ساخته شده در جعبه ابزار مقوایي که داخل آن مملو از پوشال مي باشد بسته بندي مي شود.

برای صدور کالا به خارج از کشور از جعبه های چوبی استفاده می‌کنیم.

ابزار و لوازم تولید:

- ◀ چرخ سفالگری: اصلي ترين وسيله توليد است ساختمان ساده اي دارد که از يك ميز و نیمکت متصل به هم تشکیل شده روي ميز صفحه مدوري قرار دارد که به وسيله محوري عمودي به صفحه دایره اي شکل بزرگتری در زیر ميز متصل است که با فشار پدال حول محور اصلي مي چرخد.
- ◀ کوره برقي: وسيله اي است که از آن برای پختن ظروف خشك شده استفاده مي شود. درجه حرارت پخت سفال در کوره بين ۹۵۰ تا ۱۰۰۰ درجه سانتیگراد مي باشد.
- ◀ كاردك: وسيله اي است فلزي به اشكال مختلف جهت شكل دادن و فرم دهی نهایی.
- ◀ ابزار تراش: وسایلي مانند چاقو، و یا هر وسیله فلزي با لبه تیز که برای تراش دادن به ظروف از آن استفاده مي شود.
- ◀ وردنه: وسيله اي است مدور چوبي جهت صاف نمودن گل.

قيمت ابزار و لوازم توليد:

قيمت به ريال	نوع ابزار
۳/۵۰۰/۰۰۰	كوره برقي
۳۰۰۰	ابزار تراش
۱/۶۵۰/۰۰۰	چرخ سفال برقي (سه دستگاه مورد نياز است)
۲/۵۰۰	كاردك
۲۰۰۰	وردنه
۵/۱۵۷/۵۰۰ ريال	جمع

مواد اوليه مورد نياز:

- ◀ گل: (خاك رس) نوعي خاك كه داراي خاصيت چسبندگي فوق العاده مي باشد.
- ◀ لويي: گل سرنبي را گويند.
- ◀ گل سراميك: با فرمول شيميايي $AL_2O_3, 2H_2O, 2SiO_2$ از سيليس آلومين و آب تركيب شده و وقتي كه حرارت مي بيند محكم مي شود.
- ◀ خاك رس: خاك رس از پودر شدن سنگها و از تجزيه كاني ها بوجود مي آيد و بطوركلي خاك رس، خاك سفت و چسبنده اي است كه در لايه سطحي زمين قرار داشته و مورد استفاده سفال سازان قرار مي گيرد.

قيمت مواد اوليه مورد نياز:

قيمت به ريال	نوع مواد
۱۰۰/۰۰۰	گل هر كيلو ۲۰۰ ريال براي ۵۰۰ كيلو
۱۹/۰۰۰	لويي هر كيلو ۱۹۰۰۰ ريال (يك كيلو)
۱۱۹/۰۰۰ ريال	جمع
۵/۲۷۶/۵۰۰ ريال	جمع كل

ميزان اشتغالزايي: يك نفر و در صورت توسعه شغل حداكثر ۵ نفر.

فضاي لازم براي كارگاه: اطاعي به مساحت ۹ متر مربع با ارتفاع ۲/۵ متر.

آموزش مورد نياز: آموزش مقدماتي يك ماه است ولي جهت كسب مهارت به حداقل ۴ سال تجربه كاري نياز مي باشد.